

Cronica literară

Marian Dragomir, un poet al autenticității fruste

L-am citit ca poet pe Marian Dragomir înainte de a-l cunoaște personal, în carne și oase, cu ocazia unui concurs de literatură organizat de sibieni, *quot capitum vivunt, tot idem studiorum...* Plin de solitudine, afabil, locvace și curios ca orice regătean, dar și cu retrageri boeme și quasiinexplicabile accese de timiditate, tânărul ploieștean este absolvent al unei facultăți umaniste, înscris pentru un doctorat în folclor (!!!) la un “fost”, zicea el, încă verde... Exemplul lui Marian – și el nu este singurul – mă pune în gardă să meditez mai serios la atitudinea tinerilor intelectuali față de jalnicul travesti al vechilor edecuri ale “socialismului biruitor” rămase încă pe poziții! În burgul în care se retrăsese în ultimii săi ani de viață Mircea Ivănescu, sincer, nu am putut să nu-l admir vara trecută pe Marian Dragomir (*nomen* serios discreditat de înaintemergătorul concitadin, Caragiale!) prezentând, cu maximă seriozitate, programul revistei *Atitudini*, un mensual unde, ca redactor, alături de Călin Derzelea, Camelia Iuliana Radu și încă vreo alți trei, patru tineri, scrie și face de toate, de la miscelane și scurte cronici de întâmpinare - la corectură, și de la concepție grafică și tehnă - la difuzare. La spartul târgului din cetatea transilvană, frumosul triumvirat al Euterpei: *Marian Dragomir, Amelia Sănescu, Călin Derzelea* găsisse cu cale că numai pe bicicletă ar fi putut să cunoască, în sfârșit, orașul fost acum câțiva ani o lăudată capitală culturală europeană.

Cea mai nouă carte de poeme a lui Marian Dragomir se numește cu o vorbă în plesneală, dar memorabilă *Versuri cu vino-ncoace* și a apărut cu puțin timp în urmă la Editura *Tracus Arte*. Vorbitorul de limba română știe prea bine că sintagma *a-l avea pe vino-ncoace*, după un alt ploieștean, *id est* marele lingvist Lazăr Șăineanu = *farmec, atracțiune pentru sexul opus* (un fel de *sex appeal*, în engleză, sau ceva de genul, până la un punct) se referă la o însușire sau calitate exclusiv umană (oare?), pe care cu greutate și numai vorbind în dodii, nu-i așa? o poți pune în legătură cu un lucru sau, mă rog, cu o noțiune, fie ea și indicând cea mai mică unitate prozodică. Luând ca atare ceea ce s-a comis de bine de rău prin năstrușnica alăturare sintagmatică, în tâlmăcire *stricto sensu*, volumul lui Marian Dragomir ar cuprinde niște versuri cu farmec trupesc (*cred că induc sex*, scrie poetul nu prea lămurit undeva) sau atracțiune pentru sexul opus... Depășind obligatoriu acest nivel de lectură, care ne ajută totuși să înțelegem natura raporturilor subtile dintre limbă și spiritualitate, să recunoaștem că titlul volumului tânărului poet este o metaforă neobișnuit de frumoasă și suficient de surprinzătoare, desemnând poezia însăși; o entitate metafizică greu de prins în vreo formulă; - o *ens* animistă și primordială existând înaintea naturii înseși a lucrurilor; energie, mister și miracol, totodată.

Să vedem însă ce fel de poezie așterne sub acest inspirat titlu de volum Marian Dragomir. Surpriză! Într-un limbaj deloc plivit de binecunoscutele automatisme curente și care pare că dorește, mai înainte de orice, a-și prezerva tocmai la acest nivel autenticitatea, versul lui Dragomir desfide ca într-un joc cu nenumărate bla-bla-uri, forma îngrijită și sensul înalt, rezultat al acționării “mecanismelor de abatere”, lăsându-se antrenat de un exercițiu

revelaționist-vitalist și o filosofie trăiristă a derizoriului: “nu îmi plac oamenii/care desconsideră blocurile/pe criterii de înălțime/ condiție socială/sau asperet fizic/de ce te crezi mai presus/și alte șanse la cer//de ce desconsiderați mall-urile/ suntem toți egali/chiar dacă avem etaje diferite// niciodată nu sunt superior/ unei străzi prost măturate/în schimb sunt fericit când/merg pe caldarâmul uns de soare/chiar în fața blocului/când vin de la mall (*blocul si mall-ul*)”. Poetului nostru îi plac versul și *poemul istoric* cu amprenta deloc nobilă a primelor decenii ale mileniului trei, când, zice el, fără nicio șfială, “nu se poate nega/faptul că transcendența luptă/ cu stalinismul și comunismul/ cu veninul/statului de drept/iar recompensa divină/ e sula în coaste/et comp”. În aceste condiții, ca un *angajat* onest la munca lui de zi cu zi, (*cu viața* (lui) *de zi cu zi*), poetul își propune să spulbere pur și simplu elanul și versul *high quality*, pentru că nu a gustat lumea și nu poate admite a trăi într-un simulator. Singura lui ambiție este “să scriu clar/modul în care viața/ a stat un timp/într-o regiune neștiută”. Cu fel de fel de cuvinte, luate “fără prescripție”, spurecând orice și dând naștere la curiozități, în umbra unei deliberate poezii fără poezie, Dragomir face oferte de sinceritate și are impresia că poate zămisli o nouă viață. ”din istoria cuvântului/ - scrie el -/ spun instinctiv vocale/ cu care spurc/pe mama și pe tata/ ce mi-au trezit pofta de speranță// m-am îmbogățit recent/cu o piesă nouă/o comoară de curiozități/ și vă invit mâine/să topăiți prin sfera/unde voi dezveli/viața mea (*o nouă viață*)” Cu un scris aproape sec, fără gloriole și *sans illusion*, acest creator cultivator de improprietăți și nebuloase, eșuat adesea în expresii lăaturalnice, nu face altceva decât să depisteze pe pielea sa simptomele bolii veacului și să măsoare în felul său, temperatura fricii de existență a unei generații plină de complexe (*educației minime romantic*) ale culturii trăiriste: “realizez o incursiune în frică/totul este construcție/cu discernământ/ și termeni în latină// îmi aduc aminte de viață/și disting oameni/cu spiritul plin de idei/ anacronice și moralizatoare// dar frica a creat o perspectivă/ cu constante ale rațiunii/limitată de formula/precis și fasonat/ a educației minime romantic//sustin ca un clarvăzător/frica de existență (*în frică*)”. Până la un nivel care nu atinge niciodată, totuși, punctul critic și limitele dramei autentice (*romantice*, să-i zicem, cu un cuvânt deloc drag autorului), substanța volumului *Versuri cu vino-ncoace* se naște din jalnicele nepotriviri dintre virtualitățile sufletești ale unui vitalist care se trezește adesea vorbind despre *virginitatea femeilor* (!) și fondul (*background-ul*) unei epoci în care sunt tangibile doar “resturile de la masa crocodililor”. Lăsând impresia unui gen de verbalism gratuit, din cauza lipsei unui proces ideativ clar și cât de cât coerent, Marian Dragomir scrie lămurit la acest moment de emergere a scrisului său, o poezie dezarticulată, fără un temeinic fond de idei care să ateste o doctrină. Într-o piesă de mai mare întindere cum este *cântec* (demnă de piesele *aiuriștilor* din toate timpurile), după ce emitentul ne lasă să întrevădem paradisul posibil al poeziei zilelor în care, mergând unii pe lângă alții, am putea să ne privim în ochi gata să ne împărtășim durerile, fără prea multe preparative, revenit imediat în realitatea urmuziană, același enunțist exclude

posibilitatea realizării unei asemenea armonii între “cineva (care) face muzică/ cu o pereche de polonice/celofan/muzicuță/ și o voce de bariton” cu “o femeie și un bărbat (care) așteaptă autobuzul”. Nicio succesiune și nicio legătură, mai departe, între imperativul: “cântați pentru trudă/pentru ziua de azi” (simplu act de bravadă, probabil, a nehibzuitei poeziei, vorba unui mare poet francez), și considerația de-a dreptul ininteligibilă: “în ascuțimea zilei de azi/orice poate să fie reparat/orice propoziție are un început/dar tot suntem pe margine”. Cu o experiență proprie dezastruoasă, însă, chiar și așa, dezgustat cu asupra de măsură de filistinismul de paradă al poeziei ori poeticului serialist, fără nicio soluție, Dragomir alege libertatea de exprimare de dincolo de canoane, concepând versul ca pe o facondă și în aparență flecăreală plină de locuri comune. “Am 7 miliarde de vise/și dorm cu 6 mii de gânduri/ceva îmi spune că sunt infantile/să cred în ziua de mâine/chiar dacă sunt conectat la împlinire/ astfel mor cu slova slabă și firavă//tâlharii de vise/sunt oameni ce cresc bani/pentru timpul de mâine/ și mă întreb/dacă funcționează descântecul/să ajung ca în tinerețe fără bătrânețe//viața este meseed up/depresivă/cu probleme/fosta iubită/banii pe care îi pierd/ nu este nicio soluție (*luminița de la capătul iubitei*)”. Îndepărtând și refuzând cu îndărătnicie urmărirea vreunei idei, evitând disciplina și subtilitatea tropilor, visul lui Marian Dragomir este să fabrice din nimic (sub imperiul unei stări de spirit astuțioase – nu se știe niciodată ce iese!) ceea ce el numește *poemul din regnul morții*, un gen de texte pretins vizionare, halucinate, hipnotice și traumatice în stare să calce lectorul în picioare, până ce, vorba lui (poetului), n-ar mai avea de unde să se adune cu firea. Ceea ce, probând noi cu *o altă distilerie*, nu prea ar fi tocmai acum și cazul. “cel mai bun poem/e întins pe un kilometru/de la o ipostază intelectuală/ermetică/în siaj modernist/ cu vise personale/până la mângărea biografică/cu viață postmodernă/chiar douămiistă//titlul/e lumina electrică/distilată de lumina vecinilor/animată de fecioara de la doi/imagine a trupului/rece/călduț/și a vocii dezmembrate de boală//vă ofer/un frumos poem din regnul morții/text amplu/vizionar etc”.

În acest moment, pentru combatantul total lipsit de gardă care este Marian Dragomir mai importante decât poezia sunt actul scrisului și psihologia abisală a creatorului, stări în afara oricăror limitări sau “reguli ale proporției”. Pentru ele, novicele nostru neoterice a ales să trăiască după propria minte și să îndure cât îl vor ține curelele orice neînțelegere din partea semenilor. Fără fasoane, așadar, perfect conștient, în ele, cel care nu își mai pune în sens clasic problema dacă este sau nu poet, găsește, după optzeci și ceva de exerciții de sondare a ființei (materia plină cu grohotișuri a *versurilor cu vino-ncoace*), secretul înfiorător al condiției stranie a generației sale. “Noi, scrie acest tânăr care avea doar 9 ani la Revoluția din Decembrie, eram născuți în mijlocul cenușii/ cu gesturi pline de ființă (s.n.)// am ucis/ până când etica a devenit unealtă/iar cuvintele au construit/casa singurătății”. Pentru o asemenea generație, dacă ea însăși nu a pierdut sau ratat cumva momentul, totul ar trebui să fie altfel. Faptele și cuvintele, sacrificiul, poezia... Eu unul sunt încă dispus să le aștept.

Într-un limbaj deloc plivit de binecunoscutele automatisme curente și care pare că dorește, mai înainte de orice, a-și prezerva tocmai la acest nivel autenticitatea, versul lui Dragomir desfide ca într-un joc cu nenumărate bla-bla-uri, forma îngrijită și sensul înalt, rezultat al acționării “mecanismelor de abatere”...

Marian Dragomir, *versuri cu vino-ncoace*, Editura *Tracus Arte*, 2014

Biblioteca de filosofie

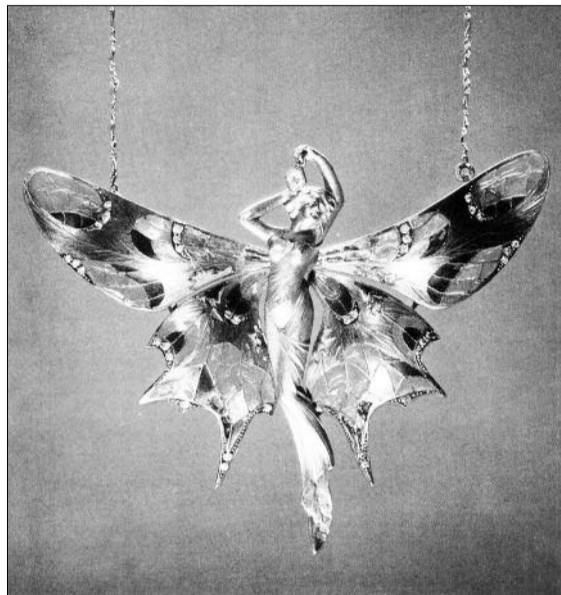
Modestie fără resemnare

“Oriunde cade lumină apare și umbra, oriunde vedem umbră distingem și o sursă de lumină: lumina și întunericul se află într-un raport de interdependență, formează un întreg”. Cu această constatare, *aparent* de simț comun, începe cartea *Umbra din noi. Forța vitală subversivă* (trad. de Laura Karsch, Ed. Trei, București, 2013) de Verena Kast, psihanalistă de formație jungiană. De ce aparent? Pentru că dacă în cazul obiectelor fizice, faptul prezenței concomitente a luminii și a umbrei este evident, în ceea ce privește psihicul nu este ușor de acceptat că dincolo de fața (masca) pe care o arătam lumii, numită de Jung *persona*, există o altă latură a personalității noastre pe care nu vrem cu nici un chip să o dezvoltăm, *umbra*. Ea conține trăsăturile considerate de către societate, dar și de către individul care a încorporat valorile societății, ca fiind indezirabile, negative. Conform autoarei elvețiene, viața noastră psihică implică o dialectică între cele două arhetipuri jungiene: *persona* și *umbra*, care nu exclude participarea celorlalte arhetipuri, *anima* și *animus*, *infans*, *sinele* etc. *Persona* ne relaționează cu noi înșine și cu exteriorul întrucât alegerea unei măști, a unui rol pe care trebuie să-l jucăm, implică nucleul personalității noastre și în același timp are nevoie de acordul celorlalți. Umbra în schimb este produsul inevitabil al adoptării unei *persona*. Însă, ne construim imaginea de sine, pe care ne-o arătam nouă și altora în conformitate cu un model ideal, numit idealul Eului și cu cerințele unei instanțe psihice, numite de Freud *Supraeu*, care încorporează normele morale ale autorităților ce ne-au marcat viața, începând cu părinții. Orice ideal nou funcționează ca o nouă sursă de lumină și în consecință produce o umbră nouă. Există, în funcție de idealuri, mai multe tipuri de umbră: umbră individuală, dar și umbră colectivă, umbră familială, de cuplu, frățescă și altele în funcție de relațiile pe care le stabilim. Fiind atât de greu de acceptat, umbră este de obicei proiectată asupra altora, astfel luând naștere urile dintre oameni sau falsele relații. Astfel ne construim

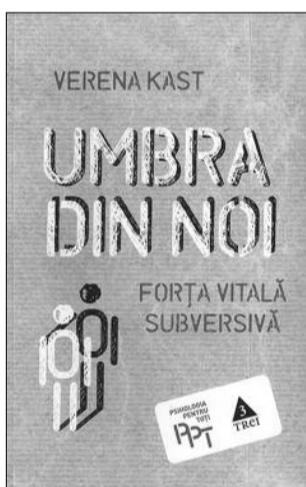
dușmanii. O altă modalitate de apărare a Eului în fața umbrei este clivajul, dedublarea într-o personalitate luminoasă, acceptată conștient și alta întunecată, precum în nuvela *Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, de R. L. Stevenson. Ținând cont de inevitabilitatea producerii umbrei, a proiecției sau delegării ei, rămâne că singura soluție reală

și posibilă de dezvoltare nebănuite. Mitologiile propun modele ale acceptării umbrei, cu beneficiile psihice ce decurg de aici, dar autoarea aduce și multe exemple relevante din activitatea sa clinică: interpretări ale viselor pacienților, discuții din cadrul terapeutic, analiza complexelor rezultate din suprapunerea mai multor tipuri de umbră.

Dincolo de aspectele, să le spunem tehnice, deși accesibile, cartea abordează și anumite implicații etice, care rezultă din conștientizarea existenței permanente a umbrei din noi. Întâi, trebuie renunțat la o etică maximalistă, a binelui ideal, pentru una minimalistă, în care binele nu este ceva dat, ci o sarcină pe care oamenii se străduiesc să o realizeze în pofida umbrei și printr-o negociere constantă cu ea. “Să nu-ți îngădui nici un pic de umbră este primejdios, dar la fel de primejdios este să-ți îngădui foarte multă umbră”, scrie autoarea. De asemenea trebuie sacrificată imaginea de sine a unui om perfect pentru a deveni mai autentici, mai vii. Practic acceptarea umbrei, deci o mai bună cunoaștere de sine ne poate determina să nu mai dăm vina pe ceilalți pentru posibilele fapte rușinoase ale noastre. În felul acesta îi putem accepta pe aceștia chiar în diferența lor, fără a ne simți amenințați: devenind mai toleranți față de noi înșine, față de umbra noastră, putem să-i tolerăm pe alții cu umbra lor cu tot. Conștientizarea umbrei ar putea avea ca urmare un mod de conviețuire mai puțin distructiv, susținut de o înțelepciune care ne spune “să nu mai așteptăm de la viață doar lumină, ci lumină și întuneric în toate nuanțele posibile, răs și plâns, viață și moarte, și asta nu fiindcă ar exista un diavol, ci fiindcă aceasta este esența vieții umane”. Acceptând că în noi există o “forță vitală subversivă” la adresa a ceea ce ne place să credem despre noi înșine, pe care numai parțial o putem controla, învățăm să fim mai modești fără a deveni resemnați. Pare puțin, dar - pe mine m-a convins - e o condiție necesară pentru a ne putea bucura de viață în vremurile acestea “sărace”.

este să-o acceptăm și să ne-o asumăm. Procesul devine esențial mai ales în perioadele de schimbare, când vechea ordine a fost zdruncinată și una nouă este pe cale de a se naște. Schimbarea nu se referă numai la nivel colectiv, social, ci privește și individul aflat în diferite perioade ale vieții, în special în adolescență. Verena Kast crede că putem evolua, ne putem transforma și adapta schimbărilor numai dacă nu ignorăm umbra din noi, ci încercăm să o cunoaștem, în loc să o proiectăm sau să o refuzăm în inconștient. A stabili o relație de cunoaștere cu umbra înseamnă de fapt o șansă de regăsire a surselor vieții căci: “tocmai acele aspecte de umbră care ne înspăimântă foarte mult ne aduc mai multă vitalitate de îndată ce le acceptăm”. În spațiul umbrei lucrează cu totul alte forțe arhetipale, precum *anima* și *animus*, ce ascund energii vitale

Un roman al interogației *

Un roman aflat sub semnul opoziției dintre nevoia de dobândire a certitudinii existențiale printr-o raționalizare excesivă și resemnarea, aproape inconștientă, purificată, în fața labirinturilor încărcate cu valențe obscure, de nepătruns, *Călifar la poarta cerului* devine o creație artistică a detaliului, a subtilului simbolic, a spațiului oniric prea mândru pentru a se supune temporalității, a trăirilor de ordin fantastic prin care protagonistul narator încearcă, îndubitabil, însă inutil, să se desprindă de firul vieții crud monotone, pătrunse de univocitatea iremediabilă a naturii umane.

Într-un univers tematic aflat sub dominanța ideilor religioase determinate de profanul elementar, cartea pare a fi structurată în evocări succesive ale copilăriei zbuciumate, selectate și organizate în așa fel încât să ofere lectorului timp de interpretare și reflecție la finalul fiecărei secvențe relatate. Imaginarul devine factor decisiv de referențialitate ce iriază centrul toponimic Chisamera, înobilându-l și categorizându-l drept *axis mundi* reprezentativ pentru orice întâmplare relatată. Această zonă își adjudecă statutul de univers cosmogonic indescifrabil la nivel de sens al creației, limitat din punct de vedere logic, însă nelimitat, infinit, la nivel irațional. Chisamera este transpusă în poziția de microcosmos realizat estetic, unde are loc, esențialmente, lupta acerbă între conștiința teologică și cea profană, îndoielnică. Această luptă imanentă este sporită prin intermediul descrierilor detaliate, regăsite pe parcursul întregului roman, ce creează impresia efortului disperat de identificare concretă în inteligibilul și nevăzutul act primordial creator, lumea fiind, în viziunea autorului, „un covor întins cu un capăt pe pământ iar cu celălalt desfășurat spre slăvilă zăriștii, [...] un covor desfășurat ca o cărare aninată de cer, înțesat, de-a lungul lui, cu alaiurile oamenilor, înghesuindu-se spre Împărăția cerului, deschisă ca o binecuvântare...”

Sfera simbolică de interpretare dezvoltă motivul rătăcirii interioare, sugerate prin pădurea de salcâmi, asemenea pădurii din Divina Comedie a lui Dante, spațiu silvestru încărcat cu valențe mistice, fantasmagorice, loc de confluență a unor tabere adverse, precum cele două convoaie de magi,

cu trimitere la cunoscuta pereche, creștinii ortodocși vs. creștinii catolici, reprezentanți marcând și potențând ambiguitatea, consecință a modului diferit de a se închina aceluiași Dumnezeu.

În fața unei lumi a umbrelor, Călifar devine un spirit rătăcit, lăsat în voia sorții crude, căreia i se răzvrătește printr-un arsenal de întrebări fără răspuns: „O fi veghind cineva, acolo, sus? De-o fi cerul pustiu, cum ne mai mântuim? Unde se adună morții, când se duc? Dumnezeule, o fi, cu adevărat sau e o plămăuire a oamenilor, ivită din obișnuința lor de a trăi?” (p.178), întrebări pe care i le adresează Creatorului, în spirit arghezianist, însă cu o oarecare reținere; cel ce se îndoiește, arată un sămbure de credință, o urmă de nădejde pentru cheia potrivită, revelatoare de adevăr absolut.

De altfel, tot romanul nu este, în final, decât o întrebare fundamentală fără răspuns: Există sau nu există un Dumnezeu? Autorul reușește, totuși, prin rafinament artistic, să realizeze, estetic, un univers în care setea de adevăr este potolită cu grație plămăuirilor de ordin fantastic-imaginar, singurele în măsură să rețină și să neutralizeze hiperrationalizarea existenței. Este vorba de o ameliorare chiar, indusă prin procese ample de evocare a amintirilor, când omul, înaintat în viață, comunică cu sine însuși, într-o amplă vizualizare a faptelor trecute, determinate de un imaginar nonfactiv. Acest imaginar devine principala sursă de stabilitate, oferită, în mod special, prin modalități diverse ale creației, precum relatarea, de un aer legendar pur, a lui Narodin.

Ca un Quijote aflat în context social vădit diferit, Călifar denotă modelul inocenței pure, autentice, în raport cu majoritatea degradantă și refractară, închisă în sine, refuzând, inconștient, eliberarea din lanțurile ignoranței și startul travaliului de tălmăcire a dichisului existențial.

* Ion Nete, *Călifar la poarta cerului*, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2013.

TOMA GRIGORIE

Precum striațiunile

Sărim dintr-o identitate în alta
precum o pasăre de pe o creangă
pe alta

Deși părem aceeași persoană
cu aceeași aură deasupra
când ne întorcem acasă
dintr-o simplă plecare la piață
suntem doar memoria celei dinainte

Exuviile fiecărei identități
prinse într-un colan de gâtul timpului
zornăie la fiecare pas al zilei

Prima noastră identitate
a fost estompată de straturile adăugate
precum striațiunile descifrate
într-un mal de prăpastie

Apa vieții mi-a ajuns la buza de jos
ceva din afund mă trage
de piciorul dureros
Mă prind cu putere de dunga cerului de amiază
În lac plutesc ochii părinților
din florile de nufăr
Stelele clipesc ușor
când ating în cădere fața moartă a apei
Spiritele lor se preschimbă
în oameni
Într-o aparentă mișcare valurile vin și se duc
aceleași unde în legănare
pe fruntea apei
cotele în creștere
Mă afund mă afund
în bolta întoarsă nu mai știu
dacă sunt stea de cer
sau de mare

Precum un filtru

Sunt precum un filtru de cafea
prin care toți insomniacii
își depozitează zațul în mine
Mă scol dimineața cu pungii cafeniei
sub ochi
și mă întreb cât mai poate rezista rinichiul
în care îmi postez pietrele filozofale
Rând pe rând turmele de vocabule
trec la adăpat spre scocul strâns
din lacrimile sălciei plângătoare
Sita buzelor de căprioară discernă în apă
temerile lumii

De ce trebuie să filtrez Doamne
tocmai eu omenirea
cu toate zațurile ei de cacao ?

Lumea lui lumea mea

Lui Nicolae Coandă

Dintr-un vis colorat
cad în realitate
Ce grea îndurerare

Priveam cum un prieten mânca lumea
și nu se mai sătura
Ezitam să-l opresc introducându-i între dinți
un craniu de câine mort
în războiul maidanezilor cu primăria

Avea prietenul gura plină de cer roșu lichid
care-i curgea pe bărbie

Lasă-l s-o mănânce pe toată
mă gândeam
e doar lumea lui

A mea încă naște monștri
cu limbile lingând eterul
din cerurile joase

Dacia în secolul al XI-lea și începutul secolului al XII-lea

În anul 2002 a apărut la Editura Alcor Edimpex SRL din București cartea **Rohonczi Codex. Descriere, transcriere și traducere** de Viorica Enăchiuc.

Cartea are o entuziasta **Prefața** semnată de scriitorul Mihail Diaconescu, acesta calificându-o drept „o ediție eveniment”, „începutul unor ample dezbateri științifice, ce pot schimba, nuanța și întări reprezentările pe care le avem despre noi înșine”.

Aflând de existența unui manuscris intitulat **Rohonczi Codex** în Arhivele Academiei de Științe a Republicii Ungaria, încă nedescifrat, deși s-au făcut mai multe încercări, Viorica Enăchiuc a intervenit la începutul anului 1982, pe lângă Ion Popescu-Puțuri, directorul Institutului de Științe Istoric și Social Politice din București, să obțină o copie. Această copie s-a realizat, iar Viorica Enăchiuc a și publicat în 1983 câteva pagini privind cercetările sale preliminare. După o muncă îndelungată, desfășurată pe parcursul mai multor decenii, cercetătoarea ne pune la îndemână această excepțională carte în care sunt cuprinse date necunoscute până acum din istoria românilor. Domnia sa a descoperit că acest Codex „este, în realitate, o cronică detaliată despre societatea blakilor din secolele XI-XIII” (subl. aut.).

Doamna Enăchiuc ajunge la concluzia că „textul din Codexul Rohonczi a fost redactat cel mai probabil, începând cu a doua jumătate al secolului al XI-lea, până la începutul secolului al XII-lea” (p. XI).

Textele din Codex „au fost redactate în limba latină vulgară, cu elemente de scriere dacă, transmisă prin evoluție locală” (subl. aut.).

Latina vulgară este **limba română veche**, așa zice limba română din perioada ei de formare și diferențiere de latina populară, și „reprezintă o fază evoluată a limbii geto dacilor [...], pe care aceștia au folosit-o după creștinare, inclusiv în cancelaria statului blak, primind de-a lungul secolelor influențe latine, slave și grecești. Prin existența acestui Codex și prin descifrarea realizată se dovedește că „în bisericile vechi românești cultul ortodox se realiza în limba latină vulgară, până în secolele XII-XIII” (subl. aut.), când oficierea cultului a început să se țină în slavonă sau greacă” (p. XII). „Restrângerea treptată a folosirii vechii scrieri românești, cu caractere transmise prin evoluție locală la daci s-a impus și s-a produs datorită faptului că scrierile greacă și respectiv slavonă aveau mai puține semne, vechea limbă geto dacă utilizând aproximativ 150 de caractere, cu ligaturile respective” (XII).

La întrebarea Ce informații ne oferă **Codexul Rohonczi**?, doamna Enăchiuc răspunde cu multă siguranță. Aflăm că cele 448 de pagini de texte „se grupează în patru cărți care sugerează, implicit, gândirea poetică a blakilor, folosirea unor genuri diferite precum **discursul, oda, imnul** (subl. aut.). Cugetările, proverbele și îndemnul sunt pline de înțelepciune din textele **Codexului** sunt expresii ale folclorului și ale filosofiei vechilor daci. Textele cărților I, II și IV sunt semnate de mitropoliții blaki Sova Trasiu, Niles și respectiv Timarion. Cartea a III-a reprezintă textele unor cuvântări, solii și alianțe, proverbe și cunoștințe astronomice și muzicale, arhivate în cancelaria statului blak” (p. XIII).

Viorica Enăchiuc vorbește pe scurt în **Cuvânt înainte** despre informațiile surprinzătoare din acest Codex. Astfel, „aflăm din **Codexul Rohonczi** că, la jumătatea secolului al XI-lea, în spațiul aflat în stânga Tisei, până la Nistru, și de la Dunăre până în apropierea munților Cernahora ființa

statul blak centralizat, sub conducerea lui Vlad, cărmuitorul blakilor, stăpân (în sensul de suveran) și vrednic de a fi rege – cum îl definesc compatrioții săi”. Vlad era „aliatul de încredere al Imperiului Bizantin”; el „încheie alianțe cu goții și, după caz, cu ungurii, cu venețienii sau cruciații occidentali”; el „**organizează apărarea țării** (subl. aut.) în fața invaziilor amenințătoare ale pecenegilor, uzilor și cumanilor”.

Mitropoliții statului blak Sova Trasiu, Niles și Timarion sunt mereu în apropierea domnului Vlad cu sfaturile și cu ajutorul lor încurajator (p. XIII). A fost identificată notația unei melodii, cu text, care putea fi **imnul blakilor în secolele XI-XII** (subl. aut.), text literar și muzical comentat de către prof. univ. dr. Gheorghe Ciobanu. Acest Codex este „o adevărată cronică a societății blake (vlahe)” din secolele al XI-lea și al XII-lea și pe care prof. Ciobanu o consideră „cea mai veche melodie laică românească, cunoscută până acum” (p. XV).

Descifrarea și publicarea acestui Codex aduc în fața specialiștilor fapte necunoscute din istoria noastră din a doua jumătate a sec. al XI-lea și începutul sec. al XII-lea. Țara se numea **Dacia**, iar hotarele ei de la vest la est erau între Tisa, Marea Neagră și Nistru, iar din sud la nord între Dunăre și izvoarele Nistrului. Nu știm granița de nord-vest, dar este de admis că acoperea întreg Maramureșul istoric.

În cultul creștin ortodox erau încă „rămășițe precreștine ale cultului Soarelui”, iar mitropoliții îl sprijineau politic și militar pe domnitorul Vlad și ajutau la centralizarea puterii politice a acestuia. Statul blak poartă puternice lupte de apărare cu pecenegii, uzii și cumanii, „oamenii galbeni”, „oamenii mlaștinilor”, „roiul rătăcitor”, dar și cu ungurii în partea de vest a țării.

Sunt menționate nume topice foarte importante, precum Arad, Dridu, Ineu, Rarău, Rast, Ticia/Ticina (Vicina); râul Olt, râul Strei, râul Tisa și Marea Neagră. Întâlnirile dintre domnul Vlad și împărații bizantini ai vremii duc la lupte comune împotriva aceluiași vrăjmași. Un loc însemnat au, în aceste lupte, pădurile și munții care sunt o prezență permanentă. Nomazii, numiți **rătăcitori**, erau o primejdie permanentă. Împotriva lor Vlad adună o oaste de 80.000 de luptători, ceea ce înseamnă că populația avea oarecare densitate.

Importanța acestui Codex este cu adevărat excepțională.

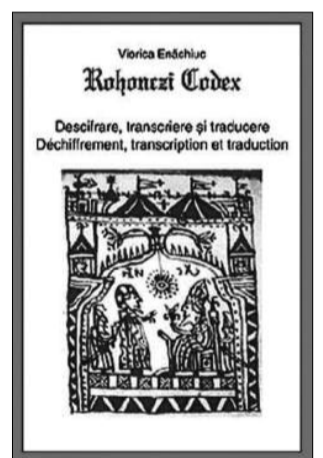
Nu știm cine și când a unit voievodatele românești de la sfârșitul secolului al X-lea și din prima jumătate a secolului al XI-lea. Firește, ne gândim la cele conduse de Glad, Menumorut și Gelu, la cel condus de Ohtu (= Oltu), la voievodatul Maramureșului (condus de un duce nementionat documentar Marmureș), la cele din sudul și răsăritul Carpaților. Dar în a doua jumătate a secolului al XI-lea erau unite sub numele istoric **Dacia** și țara era condusă de Vlad. Pentru aceeași perioadă, istoricii vor avea în atenție și **Geografia** lui Moise Corenaț'i, care vorbește despre **țara necunoscută Balak**; documente bizantine, poate și venețiene etc., pe care viitorul, poate apropiat, le va scoate la iveală.

Codex Rohonczi este, înainte de toate, o nouă și hotărâtoare dovadă a continuității românilor în Dacia. Dar și o dovadă a dragostei de țară și de neam.

Primită cu mult interes, dar și cu justificate rezerve, această carte se va impune ca o importantă sursă de informații istorice.

ION POPESCU-SIRETEANU

Descifrarea și publicarea acestui Codex aduc în fața specialiștilor fapte necunoscute din istoria noastră din a doua jumătate a sec. al XI-lea și începutul sec. al XII-lea. Țara se numea Dacia, iar hotarele ei de la vest la est erau între Tisa, Marea Neagră și Nistru, iar din sud la nord între Dunăre și izvoarele Nistrului. Nu știm granița de nord-vest, dar este de admis că acoperea întreg Maramureșul istoric.

Mariana Șenilă-Vasiliu

Nimic nu demonstrează mai bine adevărul spusei cum că omul e sub vremi decât povestea familiei Fabergé.

În una din șederile mele la Paris, în 1994 sau '95, umblând hai-hui pe străzile capitalei franceze, întâmplarea a făcut să dau peste sediul celebrei firme de bijutieri ruși Fabergé. Cu ani în urmă publicasem un articol despre piesele cu subiect animalier create de neîntrecuții orfevrii ai casei Fabergé într-un almanah de vânatoare, așa încât cunoșteam și celebritatea firmei și minunatele bijuterii-obiect create de ea. Singurul lucru de care n-aveam habar era ce se întâmplase cu membrii familiei ce fuseseră nevoiți să părăsească Rusia după instalarea guvernului bolșevic.

Curioasă din fire și lipsită de inhibiții, am sunat la ușă. Ținuta mea turistică, în niciun fel asemănătoare cu a unui potențial client, a făcut să mi se deschidă cu oarecare întârziere. Am fost poftită înăuntru și cu acea politețe franțuzească, afectată și rece, pe care filosoful Alain o etichetase drept "vidul politeții", am fost întrebată ce doresc. "Nimic", am răspuns. "Aș vrea doar să știu ce s-a întâmplat cu Peter Carl Fabergé și familia sa după 1918 și dacă mai trăiește cineva?" De la interlocutoarea mea, care în timp ce vorbea mă studia din cap până în picioare, am aflat că întreaga familie s-a refugiat după Revoluția din Octombrie, mai întâi în Germania, iar mai apoi în Elveția și că în țara cantoanelor mai trăiește doar Tatiana Fabergé, fiica vestitului bijutier, în vârstă de 94 de ani. "Dumneavoastră, am fost întrebată, din ce țară veniți?" Când i-am spus că vin din România, interlocutoarea mea întâi s-a mirat: "România"? – după care mi-a spus: "Știți, la ora actuală, firma noastră este condusă de o compatrioată de-a dumneavoastră, d-na Lahovary". Din care ramură a Lahovăreștilor n-am mai întrebat-o, că

doar nu era să fac precum moroșanul care întâlnind un negru îl ia la întrebări din ce țară vine, din care sat și mai ales al cui e. La fel de artificial-politicos, am fost invitată să văd noile creații Fabergé, de astă dată lucrate nu în Rusia, ci în Germania. Am dat ocol vitrinelor, am mulțumit pentru informațiile primite, după care am părăsit luxosul sediu al firmei, coborând în stradă unde mă simțeam mai la largul meu.

Luther, reforma și hughenoții

Nimic nu demonstrează mai bine adevărul spusei cum că omul e sub vremi decât povestea familiei Fabergé. Pentru a înțelege acest lucru e nevoie să se facă însă o cât de scurtă incursiune în istoria Europei de vest de acum patru secole, în mod special a celor petrecute în Germania și apoi în Franța.

Când la 31 octombrie 1517, Martin Luther țintuia în cuie în portalul catedralei din Wurtenberg cele 95 de teze împotriva vânzării indulgențelor de către Vatican, nu cred că era pe deplin conștient de urmările atitudinii sale antipapale. Nu s-a mulțumit să aștepte o rezolvare de la Cel-de-Sus, doi ani mai târziu a împins îndrăzneala mai departe contestând chiar infailibilitatea papei și a conciliilor ecumenice. Vehement admonestat, amenințat cu excomunicarea, în semn de protest, Luther a dat foc Bulei papale, drept care a fost excomunicat. În aprilie 1521, chemat să-și retracteze scrisorile, el s-a încapățânat mai rău decât oricând refuzând să se dezică de ele. Nici dieta de la Worms, nici războiul țărănesc pe care, în fapt, l-a atârșat, nici Liga de la Regensburg creată anume pentru a se împotrivi Reformei religioase, nici respingerea la Augsburg a noii doctrine religioase întocmită de

Semnat Fabergé

prietenul și susținătorul său, Philipp Melanchton (vezi portretul acestuia pictat de Durer), nimic n-a putut să-l îngenuncheze pe Luther sau să înăbușe Reforma. Mișcarea protestantă s-a întins cu repeziciunea unui foc alimentat de vânt dincolo de hotarele Germaniei, în țările scandinave, în Elveția unde a fost susținută de Calvin, și în Franța unde s-a transformat în războiul civil dintre catolici și hughenoți. (Termenul de hugenot a fost împrumutat de la confederații calvinisti de la Geneva răzvrățiți împotriva ducelui de Savoie, *Eidgenossen*, pronunțat de elvețieni yg(e)no et, care în franceză a devenit hughenot).

De origine străină, la curte i se spunea "italianca", rămasă fără apărare după moartea soțului său Henri II, Catherine de Medicis a făcut o adevărată echilibristică politică pentru a se menține pe tronul Franței până la urcarea în scaun a fiului său Charles al IX-lea. Prinsă între cele două tabere, cea catolică în fruntea căreia se afla ducele de Guise, și cea hughenotă condusă de amiralul de Coligny, regina a încercat la început politica toleranței, drept care în 1562 a dat Edictul de la Saint-Germain-en-Leye prin care li se asigura hughenoților libertatea cultului, însă în afara zidurilor Parisului și a marilor orașe. Dar, tot ea, sub presiunea Ligii catolice l-a împins zece ani mai târziu, în 1572, pe Charles al IX-lea să semneze ordinul de masacrare al hughenoților. În noaptea de 23 spre 24 august a aceluiași an, cunoscută sub numele de Noaptea Sf. Bartolomeu, clopotele bisericii Saint-Germain - l'Auxerois au dat semnalul începerii măcelului. Au fost uciși atunci numai la Paris 3.000 de hughenoți în frunte cu amiralul Coligny, însă măcelul s-a extins în întreaga Franță, unde a durat până în luna octombrie. Povestea convertirii lui Henri al IV-lea la catolicism peste Noaptea Sf. Bartolomeu, pentru a-și salva viața, iar mai apoi din rațiuni politice - "Parisul merită o liturghie" - este arhicunoscută. Ceea ce a fost important în domnia Regelui Galant a fost Edictul de la Nantes prin care li se asigura hughenoților libertatea cultului și li se garantau drepturile civile. Din păcate, pentru aceștia, la mai puțin de o sută de ani, în 1685, Edictul de la Nantes a fost revocat, drept care hughenoți au pierdut toate drepturile de care se bucuraseră până atunci. Au reînceput masacrele, oamenii au fost închiși sau obligați să se convertească la catolicism, iar cine încerca să părăsească țara și să emigreze, dacă era prins, era condamnat la galere. Cu toate riscurile, din cei **1.250.000 de hughenoți**, 200.000 au reușit să fugă peste hotare și să se stabilească în țările scandinave. Familia Fabergé a emigrat în îndepărtata Estonie. Franța, mereu gata să se dea exemplu de libertate, egalitate și fraternitate, s-a dovedit, istoric vorbind, mai represivă decât alte țări atât în conflictul religios, cât mai ales în timpul Revoluției din 1789, când ghilotina se ascutea de la sine rezetând zilnic sute de capete ale cetățenilor săi, năclăind cu sângele lor Place de Greve. Cimitirele pariziene și gropile comune de atunci povestesc o altă istorie decât cea oficială...

Saga de familie

Prin ce avataruri a trecut familia hughenotă Fabergé până să se stabilească, în 1842, la Sankt-Petersburg nu se știe, se știe doar că anterior acestei date trăiseră în Estonia unde, probabil, lucraseră tot ca bijutieri și căpătaseră oarecare cheag. Altminteri nu se explică de ce Gustav Fabergé (1814-1895), abia sosit în vechea capitală rusă, și-a deschis o firmă pe unul dintre principalele bulevarde, pe Bolșoia Morskaiia. Apreciată de la bun început pentru frumusețea bijuteriilor lucrate în atelierele firmei, în doar opt decenii Casa Fabergé avea să devină cea mai celebră casă de bijutieri din întreaga lume. Spui

Fabergé, spui lux și fantezie, spui orfevrărie de cea mai înaltă calitate, spui faimă.

Bijuteriile lucrare de Casa Fabergé la început se înscriau pe linia tradițională: diademe, coroane, sceptre, globuri de consacrare și decorații pentru casele regale europene și pentru casa imperială rusă; cercei, inele, brățări, broșe și fel de fel de alte fleacuri scumpe, pentru aristocrația rusă, dar și străină. Meșteșugul desăvârșit și arta cu care acestea erau lucrate au adus venituri substanțiale și succes firmei, însă cel care a dus-o pe nebănuite culmi și faimă prin reformarea modului în care a fost gândită arta orfevrăriei a fost Peter Carl Fabergé (1846-1920), fiul lui Gustav, căruia i-a fost încredințată conducerea firmei la numai 24 de ani. Absolvent al unuia dintre cele mai bune licee din Sankt-Petersburg, instruit în orfevrărie în Germania, la Dresda și Frankfurt-am-Main (l-a avut ca maestru pe unul din bijutierii vestiți, Friedmann), apoi în Italia unde a desprins arta bijuteriilor propriu-zise, voiajată prin Europa de Vest, Franța, Anglia, în 1870, când a preluat frâiele firmei a venit cu idei și soluții complet noi. Repetatele medalieri cu aur (Moscova, în 1882; Nurenberg, în 1885; Copenhaga, în 1888, Nijini Novgorod, în 1894; Stockholm, în 1897; în 1900, la Paris, Peter Carl Fabergé a fost decorat cu Legiunea de onoare) au dust faima bijuteriilor Fabergé în întreaga lume. Impresionată de deosbita calitate a pieselor de orfevrărie ale celebrei case ruse, conducerea Muzeului Național Suedez s-a grăbit să achiziționeze o serie de bijuterii și obiecte executate de aceasta, asta în timp ce guvernul bolșevic s-a pripit vânzând aiurea bunurile confiscate ale Casei Fabergé, gest pe care astăzi, când orice piesă Fabergé atinge prețuri exorbitante (ultimul ou descoperit recent din pură întâmplare și achiziționat la ridicola sumă de 14.000 de dolari, este evaluat la 24 de milioane de dolari preț de pornire la licitație!), probabil că rușii îl regretă amarnic. Ascensiunea fulminantă a Casei Fabergé o lăsase fără concurență și părea de neoprit. A venit întâi Primul Război Mondial care l-a forțat pe Peter Carl să-și închidă una după alta sucursalele de la Londra, Kiev și Moscova. Peste năpasta războiului s-a suprapus și "Marea" Revoluție din Octombrie, când bolșevicii i-au confiscat bunurile câștigate printr-o muncă onestă și o artă neasemuită. Ca să-și salveze viața, familia Fabergé a fost nevoită, după trecerea a 233 de ani, să ia din nou calea bejeniei, de astă dată în sens invers, stabilindu-se la început în Germania, la Wiesbaden, iar după alți doi ani la Lausanne, în Elveția, unde Peter Carl a și închis ochii de inimă rea. După ce și-a dedicat întreaga existență acestor arte spectaculoase în care a pus inteligență, talent, măiestrie, inimă și fantezie, după ce a atins culmile și a obținut recunoașterea universală pentru calitățile ieșite din comun și pentru perfecțiunea creațiilor, să ți se ia totul și să fi nevoit să fugi pentru a-ți salva viața, iată ceva nu greu, ci imposibil de suportat.

Peter Carl înnoitorul

Incontestabil, succesul Casei Fabergé s-a datorat în primul rând lui Peter Carl care a revoluționat totul, însă nu trebuie ignorat nici aportul lui Agathon, fratele său mai mic, bijutier la Dresda, și nici al fiului său Eugene. Mezinul, Alexandru, binecuvântat și el cu talent și har, era speranța într-o continuitate a renumelui Fabergé. Când, în 1916, a plecat la Paris pentru a învăța arta emailului de la cel mai bun din toți bijutierii francezi, Goyon, la auzul cererii, maestrul i-a replicat uluit: "Sunteți nebun? La Paris, suntem absolut incapabili să facem ceea ce voi realizați atât de ușor la Sankt-Petersburg". Neobișnuitul compliment al maestrului francez în arta

emailului însemna recunoașterea supremă a calității lucrărilor de bijuterie și orfevrărie ieșite din atelierele Fabergé.

Când a pornit pe noul drum, Peter Carl și-a asigurat angajarea celor mai buni artizani în acest domeniu, fie ruși, fie scandinavi. Dintre ruși, cel mai strălucit a fost un țaran autodidact, însă sprinten la minte și plin de talent, Mihail Perkin, iar din rândul bijutierilor scandinavi s-a remarcat August Holstrom Henrik Wigstrom și Bigstroem. Însă, indiferent cât de străluciți bijutieri ar fi fost aceștia, totul depindea de colectivul de 500 de angajați, specializați fiecare în câte un domeniu, care trudeau în atelierele firmei.

Peter Carl, bijutier el însuși, a înțeles că era nevoie să se iasă din rutina tradițională cu noi tipuri de obiecte de orfevrărie și că pentru a realiza ceva, era necesară diversificarea atât a acestora, cât și a materialelor în care se lucra. În fond, frumusețea unei bijuterii nu stă în cantitatea de aur sau platină conținută, ci în lucrătura ei, nu doar în pietre prețioase, ci în îmbinări neobișnuite de materiale până la el desconsiderate ca vulgare și ieftine, dar care montat, cu măiestrie creau un spectacol ieșit din comun. Tehnica cloisoné-ului, a emailurilor, până la Peter Carl disprețuită, ocupă în bijuteriile Fabergé un loc de frunte, aducând acestora frumuseți nebănuite. Dar locul cel mai important în arta bijuteriilor și orfevrăriei Fabergé l-au ocupat pietrele semiprețioase care aduceau un plus de culoare în locul strălucirii surtărilor prețioase, nici acestea însă neglijate. Pentru procurarea lor, firma făcea comenzi speciale în Ural, Siberia, Caucaz, India, China și Siam.

În ce privește diversificarea tipurilor de piese, Peter Carl a trecut de la ceea ce în mod comun se înțelege prin bijuterii, la orfevrărie, executând obiecte în ton cu moda zilei: pentru bărbați, servicii complete de birou, tabachere, ceasuri de birou și altele asemenea; iar pentru femei, truse de broderie, cataramă, coperte pentru carnetele de bal, rame de fotografii, lornioane și binoculi de teatru, servicii de ceai, bomboniere și mai ales neobișnuitele buchete de flori din aur, email, perle, semănate cu diamante sau rubine prinse în minuscule vase sau pahare din cristal de rocă.

A venit apoi rândul figurilor animaliere miniaturizate - piesele Fabergé au această caracteristică -, sau umane executate prin asamblări de materiale eteroclite în care materialele de bază erau pietrele semiprețioase cărora, după nevoie li se adăugau aurul, platina, rubinele ori diamantele. Măiestria îmbinării acestora dă uneori impresia că figurile ar fi pictate. Un astfel de exemplar este portretul în picioare al cântăreței țigănci Vera Panina, famioasă prin calitățile sale vocale, care s-a sinucis din dragoste neîmpărtășită pentru un ofițer din corpul de gardă al țarului. Totul în această piesă pare pictat, mai cu seamă imensul șal rusesc în care este învelită, atunci când în realitate el este doar o bucată de jasp pestriț, iar restul, o uluitoare îmbinare de materiale eteroclite - nefrit, obsidian, cuarț, aur, diamante, purpurin și argint. Nu este singura statueta realizată în acest fel de bijutierii Fabergé, însă incontestabil e cea mai spectaculoasă.

Impresionat de frumusețea și îneditul micilor statuete animale ieșite din mâinile artizanilor Casei Fabergé, regele Edward al VII-lea al Marii Britanii a făcut comanda de a se executa miniatural statuetele tuturor animalelor de la ferma sa din Sandrigham. Onorată în 1907, lucrarea nu a surprins doar forma animalelor, ci și personalitatea acestora. De specificat că minusculele piese nu depășesc înălțimea de 5 cm. Casele regale, stârnite de faima bijuteriilor și obiectelor semnate Fabergé, au început să-l încarce cu comenzi fel de fel pe Peter Carl. Pentru casa regală daneză a fost realizat, tot miniatural Ordinul Elefantului, pe care Maria Feodorovna, soața țarului Alexandru al III-lea l-a oferit drept cadou de nuntă prințesei Victoria Alberta. Cu ocazia vizitei țarului Nicolae al II-lea și a familiei sale în România, acesta i-a făcut cadou reginei Maria o ramă ieșită din atelierele Fabergé. Lordul cancelar Howe i-a dăruit la

rândul său reginei Alexandra, în 1909, cu ocazia zilei de naștere o piesă surpriză, un rinocer de argint mat prevăzut cu un mecanism care pune statueta în mișcare. Între casele regale europene, darurile făcute proveneau din atelierele lui Peter Carl Fabergé, lucru consemnat și de regina Maria în jurnalul său.

Ouă de Paște pentru casa imperială rusă

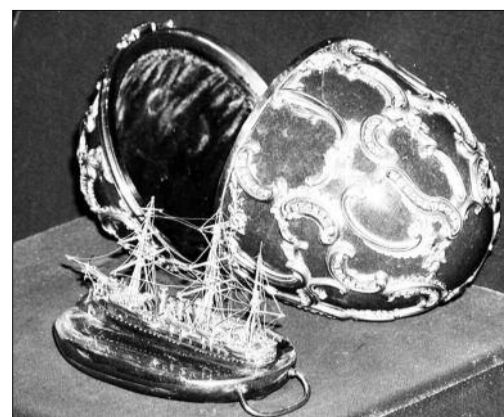
Cu toate realizările spectaculoase, faima Casei Fabergé a fost consolidată definitiv de ouăle pascale executate în atelierele sale pentru țarii ruși între 1884 și 1916. Ideea a pornit de la dorința lui Alexandru al III-lea de a-i oferi un cadou mai special soției sale, țarina Alexandra Feodorovna, cu ocazia Paștelor. Primul din seria de, după unii, 42 de ouă, după alții 56, era în realitate o casetă cu această formă relativ simplă. Autorul ei a fost Mihail Perkin, autorul celor mai multe și din ce în ce mai complexe și complicate ouă pascale, pe bună dreptate numite "ouă surpriză" din cauza miniaturalelor obiecte pe care le închidea în interior.

Cum, în general, îmi propun să scriu în cea mai mare parte despre lucruri văzute, respect regula, comentând doar acele piese de orfevrărie cu a căror splendoare m-am desfătat în timpul excursiei făcute prin Uniunea Artiștilor Plastici în URSS în 1973. Dată fiind scurtimea și aproximația memoriei, pentru reactualizarea unor amănunte care cu timpul s-au estompat, am apelat la reproducerea fotografice ale acestora. Ce mi se pare însă astăzi ciudat, e faptul că niciunul din ouăle Fabergé nu le-am văzut în tezaurul Ermitajului, acolo unde le-ar fi fost locul, ci în Muzeul Armurilor de la Kremlin. De asemenea, este șocant numărul redus de piese Fabergé păstrate în muzeele rusești atunci când se cunoaște uriașa cantitate de bijuterii și obiecte de orfevrărie produsă în atelierele firmei. În ce privește numărul ouălor de Paște, nici până la această dată nu este știut numărul lor exact, din când în când se mai descoperă câte un ou pascal te miri unde, așa cum s-a întâmplat recent în SUA. Se știe un singur lucru, că în goana după valută, guvernul sovietic a vândut cea mai mare parte a pieselor Fabergé, tot așa cum a vândut, în vederea realizării planului de electrificare GOELRO, 21 din prețioasele tablouri din colecția Ermitajului, intrate ulterior în colecția Mellon, iar de la el, prin donație, în National Gallery din Washington.

În Muzeul Armurilor de la Kremlin se păstrează patru ouă Fabergé și fiecare din ele are numele legat de un eveniment istoric. Cel din 1891 poartă numele de "Memoria Azovului". Surpriza din interiorul său este reprezentarea miniaturală a crucișătorului *Azov*. Denumirea lui face trimitere la cucerirea cetății în cauză de către Petru cel Mare de sub stăpânirea turcească din 1696. Oul, lucrat într-o variantă de calcedonie numită heliotrop prins într-o rețea decorativă clasică din aur, la deșurubare scoate la iveală minunata lucrătură din aur și platină a impecabilei machete a vasului de luptă "Azov". Oul plascal intitulat "Trenul transsiberian" a fost ocazionat de inaugurarea în 1900 a trenului ce lega capitala rusă, traversând nesfârșitele întinderi siberiene, cu Extremul Orient rus. Executat în argint, aur și platină în care au fost încastrate rubine și diamante, el reprezintă în exterior harta cu traseul trenului, iar în interior, macheta superminiaturizată a trenului cu cinci vagoane în frunte cu locomotiva ale cărei faruri sunt din rubine. Învărtirea unei cheițe îl pune în mișcare. În cazul său, ca și în altele asemenea, estetica se îmbină cu perfecțiunea artizanală și performanța tehnică. Iar de se ține cont că ouăle pascale au dimensiunile unui ou obișnuit, toate acestea iau aspectul unui adevărat miracol. De adăugat că ferestrele Transsiberianului erau executate în cristal și rocă și că autorul avusese grijă să mobilizeze interiorul vagoanelor, dar să le și inscripționeze cu "fumători", "nefumători", "doar pentru doamne" etc.

Doă ouă Fabergé au fost realizate în 1903. Primul, dedicat aniversării a două sute de ani de

la fondarea Sankt-Petersburgului de către Petru cel Mare, care poartă chiar numele țarului, a fost executat de inegalabilul Mihail Perkin. Performanța artistico-artizanală a acestui ou constă în miniaturizarea Palatului de Iarnă în fața căruia este înfățișat însuși țarul Petru cel Mare, întemeietorul orașului de pe Neva. Din păcate, intrat într-o colecție străină (Forbes?), cunosc această piesă doar din reproducere. Cel de-al doilea ouă de Paște, păstrat în colecția Muzeului Armurilor de astăzi

dată, poartă denumirea de "Kremlinul Moscovei" (în rusă *kremli* = cetate, fortăreață; asemenea cuvântului grec *acropolis*, el nu este nume propriu, ci comun). Prins între patru turnuri ale vechii fortărețe, Kremlinul moscovit, oul cu cupola aurită înfățișează Catedrala Înălțării, lăcașul de încoronare și astrucare al țarilor ruși. Bijutierii s-au întrecut pe ei înșiși, redând până și vechile fresce din secolul XV-XVI din interiorul catedralei ce pot fi văzute prin ferestrele minuscule din cristal de rocă tăiate în ouă. Un mecanism muzical pus în mișcare de o cheiță interpretează două piese concepute anume pentru sărbătorile de Paște. Cine este autorul acestei minunății nu știu, însă în mod cert la executarea oului n-a lucrat o singură persoană, angajații atelierelor Fabergé fiind fiecare specializat într-un anume fel și material de lucru. Din păcate, cel de-al patrulea ou din Muzeul Armurilor de la Kremlin, în formă de ceas, opera aceluiași talentat bijutier care a fost Mihail Perkin, la data vizitei mele nu era expus.

Ouăle Fabergé aveau forme dintre cele mai diferite, fiecare fiind un unicat. Un exemplar aparte este un ou datând din 1901, aflat astăzi în colecția regală britanică, este un coș plin cu flori de toate felurile și culorile. Un altul, lucrat de Henrik Wigstrom în 1910, aflat în aceeași colecție, mai simplu, este sprijinit pe un eșafodaj suport în formă de coloane. Oul din 1911 are forma unui copăcel în frunzișul căruia și-a făcut cuib o păsăruică - la apăsarea unui buton un căpăcel de frunziș se ridică lăsând vederii oul. Și așa mai departe.

Românii ne-au lăsat multe zise memorabile, printre care și acel "Ars longa, vita brevis". Dacă nimeni n-a descoperit încă nemurirea, în schimb acolo unde pieritoarea carne, dându-și obolul pământului, a lăsat în urma ei o operă de artă, aceasta îi supraviețuiește sute și chiar mii de ani. Este și cazul minunatelor piese semnate Fabergé, care la aproape o sută de ani de la dispariția creatorului lor, Peter Carl, în loc să intre în uitare, devin din contra din ce în ce mai râvnite, mai disputate și mai faimoase. Dându-se la o parte, Timpul le deschide creațiilor Fabergé calea Eternității.

Oul plascal intitulat "Trenul transsiberian" a fost ocazionat de inaugurarea în 1900 a trenului ce lega capitala rusă, traversând nesfârșitele întinderi siberiene, cu Extremul Orient rus. Executat în argint, aur și platină în care au fost încastrate rubine și diamante...

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a demarat un nou proiect, sub genericul „Recenzii”, având-o invitată permanentă pe poeta Denisa Popescu Martin. Conceput în ideea de a promova autorii contemporani și creațiile lor, proiectul are drept public țintă cititorii interesați de scriitori, care dau trendul în literatura actuală. Pentru prima ediție a proiectului, poeta Denisa Popescu Martin a pregătit un medalion literar dedicat romancierului rus, Andrei Makine. Prelegerea a captivat auditoriul format din elevi și cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și Colegiul Tehnic Armand Călinescu.

Centrul Cultural Pitești și Liga Scriitorilor din România și de Expresie Română de Pretutindeni, Filiala Argeș au organizat o nouă ediție a Șezătorii Literare „Carpatica”. În cadrul reuniunii a avut loc lansarea noului număr al revistei ligii, publicație care poartă titlul „Carpatica” și care apare sub egida Centrului Cultural Pitești.

Manifestarea a continuat cu o lectură publică, susținută de membrii Ligii Scriitorilor din România și de Expresie Română de Pretutindeni, Filiala Argeș. Profesorul-poet Constantin Vărășcanu, scriitorul Ioan Dincă, epigramistul Nic Petrescu, medicul-poet Adrian Mitroi, scriitorul Constantin Păun și poeta debutantă Bogdana Simionescu au delectat publicul cu versuri, vorbe de duh și proze scurte din creațiile lor.

Centrul Cultural Pitești a organizat festivitatea de premiere a câștigătorilor Concursului Național de Poezie de Dragoste „Leoaică tânără, iubirea”. Competiția, ajunsă

la a-14-a ediție se adresează tinerilor poeți, cu vârsta sub 35 de ani, care nu au mai publicat vreă carte. Juriul format din directorul revistei „Cafeneaua Literară”, poetul Virgil Diaconu, poeta Liliana Rus și criticul literar Marian Barbu i-a desemnat pe câștigători, dintre cei 36 de concurenți înscriși.

Prin urmare, mențiune specială a primit elevul Mircea Andrei Florea, din București. Tot mențiune a primit eleva Ana Maria Găbu, din Dorohoi.

Premiul trei i-a revenit elevei Andreea Voicu, din Moreni.

Premiul doi i-a fost decernat studentei Alexandra Negru, din Suceava.

Premiul întâi a fost câștigat de studentul Alexandru Dumitru Gheras, din Chișinău, Republica Moldova. Festivitatea de premiere a mai cuprins o lectură publică, susținută de câștigători, din creațiile prezentate în concurs.

Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu”, Asociația „Solidaritatea Umană 2011” și Societatea Culturală Basarabeană au organizat simpozionul cu tema „96 de ani de la Unirea Basarabiei cu România”. La eveniment au participat istorici, pasionați de istorie, studenți din Republica Moldova, elevi și cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și Liceul Tehnologic ASTRA.

„Chiar dacă trăim vremuri tulburi, noi rămânem uniți sufletește cu România”, a fost mesajul studentei Oxana Buga din Basarabia.

„Doar mama”, s-a numit spectacolul organizat de Școala Gimnazială „Ion Minulescu” din Pitești și de Școala „Marin Braniște” din Suseni, la Centrul Cultural Pitești. Manifestarea, dedicată Zilei Internaționale a Femeii a cuprins recitaluri de poezie, muzică populară, ușoară și dans modern, susținute de elevi talentați de la instituțiile de învățământ. Preț de două ceasuri, micii artiști au încântat cu prestația lor, publicul format din cadre didactice, părinți și bunici.

Centrul Cultural Pitești și Trupa de Teatru „Robertto” au organizat spectacolul literar-muzical-coregrafic, sub genericul „Chemarea scenei”, prilejuit de împlinirea a 5 ani de la înființarea trupei, sub îndrumarea artistului Robert Chelmuș. Manifestarea a fost susținută de copiii care urmează cursul de actorie, desfășurat de Robert Chelmuș la Centrul Cultural Pitești, copii care au devenit membri ai Trupei „Robertto”. Motivați de rezultatele obținute la diferite concursuri de gen, micii artiști și-au propus să urmeze chemarea scenei, fapt demonstrat și de prestația lor la evenimentul aniversar.

Centrul Cultural Pitești și Uniunea Scriitorilor din România Filiala Pitești au organizat un dublu eveniment editorial. Președintele USR Pitești, prof. univ. dr. Nicolae Oprea și-a lansat cartea de critică literară, cu titlul „Cronicar întârziat – între generații”, iar scriitorul Dumitru Ungureanu și-a lansat lucrarea de publicistică „Alambicotheca”, volumul 2. La manifestare au participat literați de marcă, din județele Argeș și Dâmbovița.

Centrul Cultural Pitești și Inspectoratul Școlar Județean Argeș au organizat o nouă ediție a proiectului, sub genericul „Printre cărțile oamenilor de cultură argeșeni”, având-o invitată pe profesoara și poeta Maria Chirtoacă.

Manifestarea a cuprins o lectură publică din creația autoarei, susținută de eleve de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima, Colegiul Economic Maria Teuleanu, Liceul Teoretic Ion Barbu și Colegiul Național I.C.Brătianu.

Maria Chirtoacă, originară din Câmpulung Muscel este absolventă a Liceului Teoretic nr.2 din localitate și absolventă a Facultății de Limbi Străine din cadrul

Muscel, municipiul Pitești și despre Curtea de Argeș.

Centrul Cultural Pitești a organizat lansarea cărții cu titlul „Deceniul lui Fangio”, de scriitorul, redactorul-șef al revistei „Carpatica”, inginerul Nicolae Cosmescu. Originar din Pitești, autorul este absolvent al Institutului Politehnic București – Secția Autovehicule Rutiere, iar chemarea condeiului și pasiunea pentru automobilism l-au determinat să scrie de-a lungul timpului, o serie de cărți despre sportul auto: „Formula 1 în era Scumacher”, publicată în anul 2002, „Formula 1 – Scena și culisele Marilor Premii”, în anul 2005, „250 de curse alături de Michael Schumacher, în anul 2007, „Cu accelerația la planșeu”, în anul 2008 și „Destine de campioni”, în anul 2012.

La evenimentul prilejuit de noua apariție editorială, au participat colegi de breaslă și pasionați de automobilism, care au beneficiat de surprize plăcute din partea lui Nicolae Cosmescu: proiecția unui material documentar despre istoria sportului auto, precum și noua sa carte, „Deceniul lui Fangio”, împreună cu dedicația autorului.

Universității București. A predat la Școala generală nr.6 din Câmpulung, la Liceul de Atletism și la Colegiul Dinicu Golescu, tot din Câmpulung. A debutat editorial în anul 1985, cu volumul de poezii pentru copii, intitulat „O ciupercă, două ciuperci”, publicând până în prezent 20 de cărți: 19 volume de versuri pentru copii și maturi, și o carte de povestiri, intitulată „Musafirii de la miezul nopții”. În prezent, lucrează la trei cărți monografice - despre județul

Centrul Cultural Pitești a organizat o nouă ediție a dezbaterii filosofico-literare lunare, sub genericul „Colocviile Argeșului”, inițiată și coordonată de scriitoarea Magda Grigore. Reuniunea a avut tema „Oameni și caractere”, la care invitații Magdei au găsit răspunsuri, argumente și exemple incitante și relevante deopotrivă. Poeții Nicolae Radu, Ilie Vodăian, Allora Albușescu Șerp, Ioana Negreanu și cititoarea Daniela Matei, participanți la discuție au avut opinii divergente despre caracter, fapt care a animat și mai mult întâlnirea culturală.

Centrul Cultural Pitești a organizat la Casa Cărții, expoziția de pictură și sculptură în piatră de râu, sub genericul „Tainele pietrei de râu”, realizată de artistul plastic amator, Costel Păun, din Roșiorii de Vede. Autorul expune pentru a doua oară la Pitești, fiind interesat de modul în care oamenii de cultură argeșeni și iubitorii de artă ai zonei îi receptează lucrările. La vernisaj au participat directorul Centrului

Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Argeș, Sorin Mazilescu, poeta Denisa Popescu Martin, redactorul-șef al Revistei Argeș, scriitorul Dumitru Augustin Doman, directorul Revistei Cafeneaua Literară, poetul Virgil Diaconu, redactorul-șef al Revistei Carpatice, scriitorul Nicolae Cosmescu, artistul plastic Constantin Samoilă, elevi și cadre didactice de la Liceul de Artă Dinu Lipatti, Colegiul Economic Maria Teiuleanu, oameni de cultură din județul Teleorman, prieteni ai autorului.

Centrul Cultural Pitești, Inspectoratul Județean de Poliție Argeș, Poliția Locală Pitești și Instituția Avocatul Poporului – Biroul Teritorial Pitești au organizat simpozionul cu tema „Delincvența juvenilă și comportamentul deviant”. La manifestarea, prilejuită de Ziua Poliției Naționale au participat oameni ai legii, elevi și cadre didactice de la Colegiul Tehnic Armand Călinescu și Colegiul Economic Maria Teiuleanu. Reprezentanții poliției au declarat că la nivelul municipiului Pitești nu au înregistrat cazuri de infracțiuni în care sunt implicați elevi, dar le-au

care autorul lansează teza, potrivit căreia, „Dacia este cultura dintâi a acestui Pământ”. Originar din orașul Băilești, județul Dolj, Octavian Brătan este absolvent al Institutului Politehnic Iași, Facultatea de Construcții și are pasiunea scrisului de peste 20 de ani. A debutat editorial în anul 1992, cu volumul de poezie intitulat „Noi”. Până acum, a publicat 10 cărți de versuri, de proză și studii.

Despre noua carte „Marxisme Egiptene” au luat cuvântul poeta Allora Albulescu Șerp, președintele Fundației Literare Liviu Rebreanu, scriitorul Mihail Ghițescu, președintele de onoare al fundației și autorul.

Florin Șandru.

La dezbateri au participat eleva Sabina Elena din Ardeal, cunoscută în toată țara, prin actul de curaj de a purta bentița tricoloră, la școala din localitate, unde predomină populația de etnie maghiară, precum și elevi talentați, care au câștigat premii importante la concursuri naționale de muzică.

Gazde și invitați s-au deplasat la Monumentele „Doina și Ion Aldea Teodorovici” și „Grigore Vieru”, pentru a depune coroane, jerbe și flori în memoria regretaților militanți pentru unire, din Basarabia.

Centrul Cultural Pitești și Biserica Sfântul Gheorghe au organizat în Sala Ars Nova, o manifestare de o vibrație spirituală aparte, sub semnul sărbătorii Bunei Vestiri. Profesoara Georgeta Sorescu a susținut prelegerea cu tema „Iubirea de Dumnezeu și iubirea de aproape”, folosind fascinante citate ale teologilor, filosofilor, gânditorilor din vechime și din contemporaneitate. La întrunire au fost prezenți preotul paroh Lucian Grigore și enoriași ai lăcașului de cult.

Manifestarea a mai cuprins un recital de muzică bisericească, susținut de Grupul Vocal Psaltic „Ghelasie Basarabeanul”, coordonat de diaconul Robert Sorescu.

făcut o serie de recomandări celor de față: „Orice mesaj de amenințare postat pe rețelele de socializare, ori trimis prin SMS, constituie infracțiune și se pedepsește conform legii. Tot infracțiune reprezintă însușirea de bunuri găsite, sau furtul de bunuri, care aparțin părinților și bunicilor”, a precizat agentul principal Liviu Păștin, de la Secția I de Poliție.

Centrul Cultural Pitești și Fundația Literară „Liviu Rebreanu” au organizat lansarea cărții, cu titlul „Marxisme Egiptene”, de Octavian Brătan. Noua apariție editorială face parte dintr-o serie de lucrări ale autorului, sub genericul „Ancoră în adevăr”. Volumul continuă studiile lui Octavian Brătan, despre apariția civilizației și evoluția omenirii, în

Centrul Cultural Pitești a organizat o nouă ediție a lecturii publice, sub genericul „Argeș și Cafeneaua Literară”, coordonată de redactorul-șef al Revistei Argeș, scriitorul Dumitru Augustin Doman și directorul Revistei Cafeneaua Literară, poetul Virgil Diaconu.

Șefii celor două publicații lunare, editate de Centrul Cultural Pitești au prezentat cuprinsul numerelor pe martie ale revistelor Argeș și Cafeneaua Literară. Poeții Aurel Sibiceanu, Liliana Rus și Lucreția Picui, au citit atât din materialele pe care le semnează în cele două reviste, cât și din cărțile publicate de-a lungul timpului. Publicul format din elevi și cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu a fost captivat de creațiile și vorbele pline de miez ale literaților argeșeni.

Ziua Unirii Basarabiei cu România a fost sărbătorită la Pitești, printr-o suită de manifestări culturale-artistice de ținută, organizate de Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, Fundația Culturală „Doina și Ion Aldea Teodorovici” și de Consiliul Județean Argeș. Evenimentul a debutat la Primărie, cu un simpozion tematic, susținut de profesoara și scriitoarea Viorica Moisuc, interpreta de muzică ușoară Angela Similea și istoricul

„Consider că toată lumea trebuie să-și afișeze însemnele naționale cu mult curaj, fără rușine, pentru că ne reprezintă și trebuie să fim mândri de ele. Sunt onorată că mă aflu aici și împreună, așa cum ne-am adunat astăzi, dacă vom lupta fiecare cum putem, vom reuși să ne atingem idealul, și anume să reîntregim neamul românesc”, a declarat eleva Sabina Elena din Ardeal.

„Acum, mai mult ca oricând, trebuie să ne aducem aminte de înaintași, dar mai ales, să ne ferim de ceea ce vedem că se poate întâmpla la granița României. Vă mulțumesc tuturor pentru osteneala de a fi împreună cu gândul și cu fapta, atât cât putem, să cinstim memoria înaintașilor și să dăm un semn prezentului și mai ales viitorului”, a fost mesajul primarului municipiului Pitești, Tudor Penduc.

Manifestările dedicate Zilei Unirii Basarabiei cu România s-au încheiat cu un spectacol desfășurat în Piața Vasile Milea, susținut de artiști locali și din țară, printre care s-au numărat Andrei Păunescu, Maria Gheorghiu, Tiberiu Hărăguș și Grupul Folk P620. Prezentatorul Dorin Oancea a animat preț de câteva ceasuri, publicul iubitor de muzică bună și de... Basarabia.ă

CARMEN ELENA DUMITRACHE

Redacția: Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
e-mail:
revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068

ISSN: 1221-2350

Tiparul executat la
SC Argeșul liber SA

ARG PRESS

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că Argeș nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

**Număr ilustrat
cu piese de orfevrărie
FABERGÉ**

Revista ARGES poate fi procurată și prin comandă directă la sediul, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat postal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură Argeș poate fi procurată în București de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGES

- Revistă lunară de cultură
- Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România
- Editată de Centrul Cultural Pitești
- Membră ARIEL

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
<http://www.blogdoman.blogspot.com>)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Secretar de redacție:
SIMONA FUSARU (s_fusaru@yahoo.com,
<http://www.fusaru.blogspot.com>).
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU,**
MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU

Fiecare autor care semnează în revista ARGES răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale.

Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

actualitate